

LEGEA NR. 360/2023
privind sistemul public de pensii

Explicații teoretice și perspective practice

Cuprins

Abrevieri.....	17
PREFAȚĂ.....	19
LEGEA NR. 360/2023 PRIVIND SISTEMUL PUBLIC DE PENSII	23
TITLUL I. DISPOZIȚII GENERALE.....	23
Articolul 1	23
Comentariu	23
Jurisprudență relevantă	25
Articolul 2	27
Comentariu	27
Jurisprudență relevantă	33
Articolul 3	44
Comentariu	46
Articolul 4	54
Comentariu	54
Articolul 5	55
Comentariu	55
Jurisprudență relevantă	57
Articolul 6	59
Comentariu	59
Articolul 7	64
Comentariu	64
Articolul 8	67
Comentariu	67
Jurisprudență relevantă	69
Articolul 9	70
Comentariu	70
Articolul 10	71
Comentariu	72
Articolul 11.....	73
Comentariu	74
Articolul 12	74
Comentariu	75
Articolul 13	76
Comentariu	76
Jurisprudență relevantă	82
Articolul 14	84
Comentariu	84
Articolul 15	87
Comentariu	87
Articolul 16	88
Comentariu	89
TITLUL II. BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT	93
Articolul 17	93
Comentariu	93

Articolul 18	93
Comentariu.....	93
Articolul 19	95
Comentariu.....	95
Articolul 20	95
Comentariu.....	96
Articolul 21	96
Comentariu.....	97
Articolul 22	97
Comentariu.....	98
Articolul 23	98
Comentariu.....	98
Articolul 24	99
Comentariu.....	99
TITLUL III. CONTRIBUȚIA DE ASIGURĂRI SOCIALE	100
Articolul 25	100
Comentariu.....	100
Articolul 26	102
Comentariu.....	102
Jurisprudență relevantă	103
Articolul 27	112
Comentariu.....	113
Articolul 28	116
Comentariu.....	117
Jurisprudență relevantă	128
Articolul 29	131
Comentariu.....	131
Articolul 30	131
Comentariu.....	131
Articolul 31	132
Comentariu.....	132
Articolul 32	133
Comentariu.....	133
Articolul 33	140
Comentariu.....	141
Articolul 34	141
Comentariu.....	141
Articolul 35	142
Comentariu.....	142
Articolul 36	143
Comentariu.....	143
Articolul 37	144
Comentariu.....	144
Articolul 38	145
Comentariu.....	145
Articolul 39	145
Comentariu.....	145

Articolul 40	146
Comentariu	147
Articolul 41	148
Comentariu	148
Articolul 42	149
Comentariu	149
Articolul 43	150
Comentariu	150
TITLUL IV. PRESTAȚII DE ASIGURĂRI SOCIALE ÎN SISTEMUL PUBLIC DE PENSII	151
Articolul 44	151
Comentariu	151
CAPITOLUL I. PENSII	152
Articolul 45	152
Comentariu	152
<i>Secțiunea 1. Pensia pentru limită de vârstă</i>	155
Articolul 46	155
Comentariu	155
Articolul 47	163
Comentariu	163
Articolul 48	167
Comentariu	168
Jurisprudență relevantă	173
Articolul 49	176
Comentariu	177
Articolul 50	178
Comentariu	178
Articolul 51	179
Comentariu	180
Articolul 52	182
Comentariu	182
Articolul 53	185
Comentariu	185
Jurisprudență relevantă	186
Articolul 54	187
Comentariu	187
Jurisprudență relevantă	189
Articolul 55	191
Comentariu	191
Articolul 56	192
Comentariu	192
Articolul 57	193
Comentariu	193
<i>Secțiunea a 2-a. Pensia anticipată</i>	193
Articolul 58	193
Comentariu	194
Articolul 59	197
Comentariu	197

Articolul 60	197
Comentariu.....	197
<i>Secțiunea a 3-a. Pensia de invaliditate</i>	198
Articolul 61	198
Comentariu.....	199
Jurisprudență relevantă	212
Articolul 62	213
Comentariu.....	213
Articolul 63	216
Comentariu.....	216
Articolul 64	217
Comentariu.....	218
Jurisprudență relevantă	227
Articolul 65	231
Comentariu.....	231
Articolul 66	231
Comentariu.....	231
Articolul 67	239
Comentariu.....	240
Jurisprudență relevantă	241
Articolul 68	243
Comentariu.....	243
Jurisprudență relevantă	248
Articolul 69	255
Comentariu.....	255
Jurisprudență relevantă	257
Articolul 70	259
Comentariu.....	260
Jurisprudență relevantă	264
Articolul 71	265
Comentariu.....	265
Articolul 72	266
Comentariu.....	266
<i>Secțiunea a 4-a. Pensia de urmaș</i>	270
Articolul 73	270
Comentariu.....	270
Articolul 74	274
Comentariu.....	275
Jurisprudență relevantă	276
Articolul 75	277
Comentariu.....	277
Jurisprudență relevantă	281
Articolul 76	282
Comentariu.....	283
Articolul 77	287
Comentariu.....	287
Jurisprudență relevantă	288
Articolul 78	289
Comentariu.....	289

Articolul 79	290
Comentariu	290
Jurisprudență relevantă	293
Articolul 80	295
Comentariu	295
Articolul 81	296
Comentariu	296
Articolul 82	297
Comentariu	297
CAPITOLUL II. CALCULUL PENSIILOR	298
Articolul 83	298
Comentariu	298
Jurisprudență relevantă	300
Articolul 84	300
Comentariu	301
Articolul 85	303
Comentariu	304
Articolul 86	313
Comentariu	313
Jurisprudență relevantă	320
Articolul 87	322
Comentariu	322
Jurisprudență relevantă	323
Articolul 88	323
Comentariu	324
CAPITOLUL III. STABILIREA ȘI PLATA PENSIILOR	326
Articolul 89	326
Comentariu	326
Jurisprudență relevantă	332
Articolul 90	333
Comentariu	333
Articolul 91	336
Articolul 92	337
Comentariu	337
Articolul 93	339
Comentariu	339
Jurisprudență relevantă	342
Articolul 94	343
Comentariu	344
Jurisprudență relevantă	356
Articolul 95	362
Comentariu	362
Articolul 96	363
Comentariu	364
Articolul 97	366
Comentariu	367
Articolul 98	367
Comentariu	368

Articolul 99	372
Comentariu.....	372
Articolul 100	373
Comentariu.....	373
Jurisprudență relevantă	380
Articolul 101	380
Comentariu.....	381
Jurisprudență relevantă	392
Articolul 102	392
Comentariu.....	393
Articolul 103	398
Comentariu.....	398
Jurisprudență relevantă	400
Articolul 104	402
Comentariu.....	402
Jurisprudență relevantă	405
Articolul 105	405
Comentariu.....	405
Articolul 106	410
Comentariu.....	410
Jurisprudență relevantă	411
Articolul 107	411
Comentariu.....	411
Jurisprudență relevantă	416
CAPITOLUL IV. ALTE PRESTAȚII DE ASIGURĂRI SOCIALE	418
Articolul 108	418
Comentariu.....	418
Articolul 109	418
Comentariu.....	419
Articolul 110	421
Comentariu.....	421
Jurisprudență relevantă	422
Articolul 111	423
Comentariu.....	424
Jurisprudență relevantă	426
Articolul 112	427
Comentariu.....	427
Jurisprudență relevantă	429
Articolul 113	432
Comentariu.....	432
Articolul 114	433
Comentariu.....	433
Articolul 115	434
Comentariu.....	434
Articolul 116	435
Comentariu.....	435

TITLUL V. CASA NAȚIONALĂ DE PENSII PUBLICE	437
CAPITOLUL I. ORGANIZAREA CASEI NAȚIONALE DE PENSII PUBLICE	437
Articolul 117	437
Comentariu	437
Jurisprudență relevantă	440
Articolul 118	442
Comentariu	443
Articolul 119	444
Comentariu	445
Articolul 120	445
Comentariu	445
Articolul 121	446
Comentariu	446
Articolul 122	447
Comentariu	447
CAPITOLUL II. ATRIBUȚIILE CNPP ȘI ALE CASELOR TERITORIALE DE PENSII	449
Articolul 123	449
Comentariu	449
Articolul 124	451
Comentariu	452
Articolul 125	453
Comentariu	453
Articolul 126	454
Comentariu	454
CAPITOLUL III. JURISDICȚIA ASIGURĂRILOR SOCIALE	456
Articolul 127	456
Comentariu	456
Jurisprudență relevantă	459
Articolul 128	463
Comentariu	463
Articolul 129	466
Comentariu	466
Jurisprudență relevantă	468
Articolul 130	473
Comentariu	473
Jurisprudență relevantă	475
Articolul 131	477
Comentariu	477
Jurisprudență relevantă	479
Articolul 132	482
Comentariu	482
TITLUL VI. DISPOZIȚII TRANZITORII ȘI FINALE	483
CAPITOLUL I. DISPOZIȚII TRANZITORII	483
Articolul 133	483
Comentariu	485
Jurisprudență relevantă	495

Articolul 134	505
Comentariu.....	505
Jurisprudență relevantă	507
Articolul 135	509
Comentariu.....	509
Jurisprudență relevantă	513
Articolul 136	520
Comentariu.....	521
Jurisprudență relevantă	522
Articolul 137	525
Comentariu.....	525
Jurisprudență relevantă	526
Articolul 138	531
Comentariu.....	531
Jurisprudență relevantă	533
Articolul 139	536
Comentariu.....	537
Jurisprudență relevantă	545
Articolul 140	559
Comentariu.....	559
Jurisprudență relevantă	560
Articolul 141	562
Comentariu.....	562
Jurisprudență relevantă	563
Articolul 142	567
Comentariu.....	567
Jurisprudență relevantă	568
Articolul 143	570
Comentariu.....	570
Jurisprudență relevantă	571
Articolul 144	574
Comentariu.....	574
Jurisprudență relevantă	578
Articolul 145	588
Comentariu.....	588
Jurisprudență relevantă	589
Articolul 146	590
Comentariu.....	590
Articolul 147	591
Comentariu.....	592
Jurisprudență relevantă	593
Articolul 148	596
Comentariu.....	596
Jurisprudență relevantă	597
Articolul 149	601
Comentariu.....	601
Jurisprudență relevantă	602
Articolul 150	604
Comentariu.....	604
Jurisprudență relevantă	605

Articolul 151	608
Comentariu	608
Articolul 152	609
Comentariu	609
Articolul 153	611
Comentariu	611
CAPITOLUL II. DISPOZIȚII FINALE	612
Articolul 154	612
Comentariu	612
Articolul 155	614
Comentariu	614
Articolul 156	618
Comentariu	619
Jurisprudență relevantă	624
Articolul 157	630
Comentariu	630
Jurisprudență relevantă	631
Articolul 158	632
Comentariu	633
Jurisprudență relevantă	635
Articolul 159	638
Comentariu	638
Articolul 160	638
Comentariu	638
Articolul 161	639
Comentariu	639
Articolul 162	640
Comentariu	640
Articolul 163	644
Comentariu	645
Articolul 164	648
Comentariu	648
Articolul 165	649
Comentariu	649
Articolul 166	651
Comentariu	651
Articolul 167	652
Comentariu	652
Articolul 168	653
Comentariu	653
Articolul 169	654
Comentariu	654
Articolul 170	654
ANEXA NR. 1	655
ANEXA NR. 2	655
ANEXA NR. 3	659

ANEXA NR. 4.....	663
ANEXA NR. 5.....	663
ANEXA NR. 6.....	672
ANEXA NR. 7.....	673
ANEXA NR. 8.....	674
ANEXA NR. 9.....	676
ANEXA NR. 10.....	678
ANEXA NR. 11.....	679
ANEXA NR. 12.....	680
ANEXA NR. 13.....	681
ANEXA NR. 14.....	681
ANEXA NR. 15.....	683

NORME DE APLICARE A LEGII NR. 360/2023 PRIVIND SISTEMUL PUBLIC DE PENSII	686
---	-----

(coordonatori-autori)
Cezar Virgiliu Filip ■ Monica-Mihaela Stan
(autori)

Nicolae Constantin Costache
Ionela-Alina Cotorogea
Liliana Iorgulescu

LEGEA NR. 360/2023
privind sistemul public de pensii
Explicații teoretice și perspective practice

Universul Juridic
București
-2025-

Prefață

Am spus-o în repetate rânduri: avem nevoie de mai mulți judecători care să se implice în activitatea publicistică, să elaboreze lucrări, comentarii și monografiile, în care să sintetizeze cercetarea științifică oricum întreprinsă în vederea motivării hotărârilor. Lucrările lor sunt așteptate de o largă plajă de cititori, interesați de o atare întreprindere științifică. Iar dacă este vorba despre judecători cu experiență, care au avut ocazia, pe parcursul unei întregi cariere, să se confrunte cu probleme dintre cele mai dificile de drept, succesul demersului este ca și garantat. În plus, avem în vedere unul dintre domeniile cele mai ofertante ale dreptului românesc (admit că aici sunt, poate, subiectivă).

Într-adevăr, lucrarea pe care o prezentăm în aceste rânduri, care cuprinde un comentariu pe articole al Legii pensiilor nr. 360 din 29 noiembrie 2023, conține toate ingredientele pentru a răspunde unei necesități marcante în literatura juridică românească.

Comentariul unei legi nou-apărute, care nu a apucat încă să își releve toate implicațiile practice și care nu a trecut încă testul timpului în plan jurisprudențial, ar fi fost de presupus să îmbrace mai curând forma unor aprecieri generale, elaborate în așteptarea unor viitoare analize de detaliu.

Dar trebuie spus dintru început: prezenta lucrare nu este deloc așa.

Dimpotrivă, suntem în prezența unei analize orientate, de la prima la ultima pagină, spre practică, dar care își relevă și importanța teoretică, un demers deschizător de drumuri pentru viitoarele abordări ce vor viza aspectele de drept al muncii și securității sociale asociate pensiilor. Noua lege a pensiilor este analizată cu meticulozitate, prin frecventă raportare la precedenta legislație, tocmai pentru a oferi practicianului temeul juridic al unor modificări de poziție în soluționarea pe viitor a cauzelor privitoare la pensii. Astfel, comentariul noii legi a pensiilor se realizează pe fundamentul unei depline cunoașteri a legislațiilor anterioare, a prevederilor Legii nr. 263/2010, ale Legii nr. 19/2000 și chiar ale dispozițiilor anterioare acesteia, cuprinse în Legea nr. 3/1977 sau Legea nr. 27/1966.

Dincolo de perspectiva istorică a demersului, autorii anticipează evoluții, riscă pronosticuri, identifică tendințe de interpretare. Utilizând toate sursele ce le-au stat la dispoziție – de la doctrină la jurisprudența instanțelor naționale, de la deciziile Curții Constituționale la decizii ale CEDO și de la hotărâri ale CJUE la minutele întâlnirilor de unificare a practicii –, autorii lucrării își manifestă cu deosebire creativitatea, în construcția unui comentariu original și novator.

Lucrarea, prin abordarea sa riguroasă și bine documentată, contribuie nu doar la clarificarea unor chestiuni de drept esențiale, dar și la modelarea unui cadru interpretativ care să ghideze pe viitor aplicarea noii legi a pensiilor. Aceasta reflectă o înțelegere profundă a impactului social și economic al reglementărilor privind pensiile, demonstrând că analiza juridică nu poate fi separată de contextul realității sociale. Autorii reușesc să ofere o viziune integrativă, în care tehnica legislativă, nevoile practice ale justițiabililor și exigențele teoretice sunt aduse în armonie.

Autorii observă cu regret că „reglementarea din noua lege a pensiilor comportă pe alocuri unele critici în ceea ce privește caracterul imprecis/incomplet al formulării textelor de lege și, în aceeași notă, pare că nici normele de tehnică legislativă nu au fost avute în vedere într-o manieră tocmai riguroasă”. Ca urmare, ei se angajează într-un proces dificil de interpretare și clarificare a acesteia, cu rol antemergător pentru viitoarea practică judecătorească.

Cum este și firesc, lucrarea abundă în referiri jurisprudențiale. Ori de câte ori noua lege continuă aceeași viziune de reglementare ca cea veche, astfel încât jurisprudența anterioară poate fi valorificată, autorii adaugă o secțiune specială, denumită „jurisprudență relevantă”. Este de remarcat în mod particular selecția acestor hotărâri, care sunt reprezentative, din

numărul extrem de mare de soluții jurisprudențiale în materie. Dar, în pofida numărului de hotărâri redactate, lucrarea nu se rezumă la a fi un repertoriu de jurisprudență, ci o construcție originală; acolo unde jurisprudența anterioară nu mai poate fi utilizată, în analiza noii legi a pensiilor, autorii procedează chiar ei la anticiparea modului în care este de așteptat ca instanțele să se raporteze la noile dispoziții legale.

Cezar Filip, judecător la Curtea de Apel București, unul dintre coordonatorii lucrării, arăta într-un interviu acordat pentru *juridice.ro*: „Eu cred că orice judecător este în același timp și un teoretician, pentru că analiza juridică pe care o implică motivarea hotărârilor presupune o activitate de documentare, de studiu și de creație în același timp. De aceea pasul către postura de autor e oarecum natural și cred că este benefică implicarea cât mai multor judecători în activitatea editorială, pentru că păstrăm contactul cu tot ce e nou în aplicarea dreptului, iar cercetarea științifică are nevoie să fie corelată cu acest dinamism”. Este un punct de vedere la care ader întru totul, la rândul meu nefiind adeptă abordării dihotomice practică/teorie. Într-adevăr, ce este hotărârea judecătorească, dacă nu teorie pusă în acțiune, reflectată concret în raport cu realitatea socială?

La întâlnirile de unificare a practicii, ca și la întâlnirile de formare continuă organizate de Institutul Național al Magistraturii, problemele legate de pensii se află întotdeauna pe lista celor mai dezbătute aspecte, generatoare de controverse și vii dezbateri. Iar autorii (parte dintre ei formatori la rândul lor) au știut astfel să se aplece asupra dispozițiilor care, este de presupus, se vor afla și pe agenda viitoarelor întâlniri. Lucrarea va constitui astfel un foarte util punct de plecare în desfășurarea acestora. În egală măsură, în contextul recentei O.U.G. nr. 62/2024, care amplifică rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție în asigurarea unei practici judiciare unitare, această lucrare este de așteptat să devină un instrument util chiar pentru instanța supremă, în soluționarea chestiunilor de drept legate de pensii și alte prestații de asigurări sociale.

Autorii, actuali și foști judecători la Curtea de Apel București, au cooperat în mod remarcabil în elaborarea unei lucrări solide și bine construite. De altfel, aceștia au la activ numeroase publicații și colaborări științifice; cum se spune, această lucrare nu este „*their first rodeo*”. Iar acest lucru se observă din claritatea argumentării, din știința de a identifica subiectele cu potențial de controversă și din lipsa de ambiguitate a soluțiilor oferite.

Lucrarea ambiționează să identifice distincțiile și interferențele dintre unele concepte ale noii legi a pensiilor și alte acte normative. Se remarcă, de exemplu, că gradele de invaliditate prevăzute de Legea nr. 360/2023 sunt diferite de gradele de handicap vizate de Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, persoanele încadrate în grad de handicap beneficiind de drepturile ori prestațiile de asistență socială prevăzute de cel din urmă act normativ arătat, în timp ce încadrarea în gradele I, II, III de invaliditate conferă dreptul la pensie de invaliditate. Legea nr. 360/2023 este astfel analizată atât pe verticala normelor secundare, cât și pe orizontala altor acte normative, de egală forță juridică, cu care se află în legătură.

Autorii se arată în mod firesc preocupați de respectarea normelor de tehnică legislativă, identificând în repetate rânduri aplicări stângace ale acestor norme. Ei observă dificultăți în ceea ce privește raportul dintre lege și normele de aplicare a acesteia, spre exemplu în analiza dispozițiilor art. 129 alin. (1) din Normele de aplicare, care prevăd că „stagiile de cotizare, respectiv vechimea în muncă sau vechimea în serviciu efectiv realizată în sisteme neintegrate sistemului public de pensii, se au în vedere la deschiderea dreptului la pensie pentru limită de vârstă la împlinirea vârstei standard de pensionare prevăzute în anexa nr. 5 la lege și la deschiderea dreptului de pensie de invaliditate”. Autorii observă că dispoziția din norme restrânge sfera de aplicare a legii, întrucât nu are în vedere și celelalte tipuri de pensii prevăzute de lege (pensia anticipată sau pensia de urmaș), ci numai pensia pentru limită de vârstă și pensia de invaliditate, deși art. 162 alin. (1) din lege nu distinge sub acest aspect.

Calitatea analizei întreprinse se remarcă îndeosebi atunci când autorii se confruntă cu dispoziții noi, ce nu se regăseau în precedentă lege a pensiilor, și care nu sunt perfect corelate cu dispozițiile cuprinse în alte acte normative. Un bun exemplu aici îl constituie comentariul art. 46 alin. (2) din noua lege a pensiilor, care prevede posibilitatea persoanelor asigurate în sistemul public de pensii care îndeplinesc condițiile de înscriere la pensie de a opta între acordarea pensiei pentru limită de vârstă și continuarea activității, cu acordul anual al angajatorului, până la împlinirea vârstei de 70 de ani. Autorii remarcă, în mod justificat, că locul unei astfel de dispoziții nu era în legea pensiilor, întrucât reglementarea privește în concret o situație de excepție de la încetarea de drept a contractului individual de muncă ori a raportului de serviciu.

Și, într-adevăr, dispoziții privitoare la posibilitatea continuării activității, în baza aceluiași raport de muncă, respectiv raport de serviciu, pot fi întâlnite și în Codul muncii [art. 56 alin. (4)] sau Codul administrativ [art. 517 alin. (2)], dispoziții care nu au fost nici modificate, nici abrogate expres. Dar acestea reglementează diferit posibilitatea continuării activității ulterior momentului îndeplinirii cumulative a condițiilor de înscriere la pensie pentru limită de vârstă. Este o contradicție care nu se poate soluționa prin aplicarea raportului lege specială/lege generală, legea pensiilor fiind în egală măsură aplicabilă atât categoriilor profesionale care intră sub incidența Codului muncii, cât și celor care intră sub incidența Codului administrativ.

Autorii subliniază că această situație nu este un caz izolat, exemple de necorelări între acte normative putând fi identificate și în contextul noii legi a dialogului social. Este probabil ca aceste omisiuni să fie rezultatul anticipării unor reglementări viitoare care să înlocuiască sau să modifice normele ce generează, în prezent, astfel de neconcordanțe sau contradicții. În final, se apreciază că soluționarea contradicției dintre cele trei reglementări este preferabil a fi abordată prin prisma tezei modificării implicite operate de noua lege a pensiilor, ca lege ulterioară, în ceea ce privește cele două coduri, însă numai sub aspectul vârstei până la care poate fi continuată activitatea, rămânând valabile, așadar, celelalte norme procedurale din coduri. *De lege ferenda*, autorii se pronunță pentru o viitoare intervenție a legiuitorului „pentru a uniformiza reglementările și a elimina contradicțiile, evitându-se astfel orice dificultăți de interpretare și aplicare a legii”.

Până la o eventuală modificare de text, este necesar ca interpretarea dispozițiilor art. 46 alin. (2) din lege să fie coroborate cu cele ale art. 56 din Codul muncii, care la alin. (1) lit. c) instituie încetarea de drept a contractului individual de muncă la data îndeplinirii cumulative a condițiilor de vârstă standard și a stagiului minim de cotizare pentru pensionare. Continuarea activității este posibilă doar dacă opțiunea salariatului și acordul angajatorului sunt exprimate anterior acestui moment. În lipsa acestui demers, contractul încetează de drept, iar reluarea activității necesită un nou contract.

Iar aici autorii remarcă două categorii de probleme. Mai întâi, legea nu cuprinde detalii privind acordul angajatorului, lăsând deschisă întrebarea dacă acesta ar putea fi și unul tacit sau numai expres sau dacă refuzul de continuare a activității este susceptibil de abuz. În al doilea rând, obiectivul întregii construcții va fi greu de atins, atât timp cât lucrătorul are tot interesul să înceteze raportul de muncă, reluând ulterior activitatea în baza unui nou și cumulând de această dată pensia cu salariul.

Un alt exemplu: ce înseamnă „vârsta standard de pensionare”? Înglobează această sintagmă și vârsta standard redusă? Nu, răspund autorii, arătând, argumentat, că ea este identică cu „vârsta standard de pensionare prevăzută în anexa nr. 5” ca semnificație juridică.

Acestea sunt numai câteva exemple de analize și comentarii, care nădăjduim că vor trezi curiozitatea cititorului, ce va găsi în paginile acestei lucrări răspunsuri la numeroasele întrebări pe care noua lege a pensiilor le aduce cu sine. Și asta deoarece lucrarea are meritul de a depăși granițele unui simplu comentariu legislativ, transformându-se într-un veritabil

reper pentru viitoarele reforme legislative. Prin identificarea lacunelor, a necorelărilor și a eventualelor dificultăți de aplicare, autorii oferă un punct de plecare pentru dezbateri mai ample, menite să contribuie la îmbunătățirea continuă a cadrului normativ. Astfel, comentariul la legea pensiilor nu doar interpretează prezentul, ci și pavează drumul către o reglementare mai coerentă și mai adaptată nevoilor unei societăți în schimbare.

Pe lângă aportul său indubitabil la literatura juridică, lucrarea are și o anume dimensiune formativă. Aceasta este un instrument de învățare și de reflecție pentru profesioniștii din domeniul juridic, dar și pentru toți cei interesați să înțeleagă complexitatea unui sistem de pensii modern și echitabil.

Într-o lume juridică aflată într-o continuă transformare, contribuțiile de acest gen devin esențiale, nu doar pentru înțelegerea și aplicarea noilor reglementări, ci și pentru dezvoltarea unei culturi juridice solide, bazată pe dialog între teorie și practică. Iată de ce Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române, în cadrul strategiei sale de susținere a cercetării științifice îngemănate cu practica, sprijină acest proiect și felicită autorii pentru demersul întreprins. Comentariul la legea pensiilor reprezintă un instrument valoros pentru judecători, avocați, teoreticieni în dreptul muncii și securității sociale, angajații caselor de pensii, angajatori, lucrători și pensionari.

Ea constituie un ghid esențial pentru toți cei care interacționează cu acest sistem complex de reglementări, contribuind astfel la o aplicare mai coerentă și mai informată a legii.

Prof. univ. dr. Raluca Dimitriu,
Cercetător științific I, Institutul de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române

LEGEA NR. 360/2023 privind sistemul public de pensii

TITLUL I Dispoziții generale

Articolul 1

Dreptul la asigurări sociale este garantat de stat și se exercită, în condițiile prezentei legi, prin sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, denumit în continuare *sistemul public de pensii*.

Comentariu:

Dreptul asigurărilor sociale reprezintă ansamblul normelor juridice care reglementează protecția socială prin diferitele forme de asigurări sociale, având ca obiectiv principal acordarea de beneficii sociale sub formă de pensii, ajutoare, indemnizații persoanelor care contribuie la aceste sisteme, în scopul sprijinirii acestora în cazul intervenirii riscurilor asigurate care afectează capacitatea asiguraților de a obține venituri (îmbătrânirea, invaliditatea, boala, șomajul etc.).

Instituția juridică a asigurărilor sociale a fost definită în literatura de specialitate¹ ca „un ansamblu de norme obligatorii privind asigurarea materială de bătrânețe, boală sau accident a persoanelor care sunt subiecte într-un raport juridic de muncă sau a altor categorii de persoane prevăzute de lege, precum și a urmașilor acestora. Din conținutul acestei instituții fac parte și dispozițiile legale privind structura, funcționarea și atribuțiile organelor înființate în scopul îndeplinirii dreptului la asigurare materială, precum și cele referitoare la constituirea și utilizarea fondurilor bănești necesare”.

O altă definiție² vizând obiectul de reglementare al acestui drept, respectiv raporturile de asigurare socială, reliefează că acestea „sunt acele raporturi juridice care se nasc, se modifică și se sting în legătură cu acoperirea unor riscuri expres prevăzute de lege”, reținându-se totodată că „raporturile de asigurare socială se nasc, de regulă, *ex lege*” și că „obiectul raporturilor de asigurare constă în furnizarea unor prestații ce reprezintă venit de înlocuire a câștigului profesional și care au la bază, de regulă, principiul contributivității”.

În literatura juridică se face referire sub acest aspect și la definirea asigurărilor sociale în Dicționarul explicativ al limbii române³ ca „forma de ocrotire a persoanelor încadrate, constând în acordarea de ajutoare materiale și asistență medicală în cazuri de boală, în trimiterea la odihnă sau tratament”, menționându-se totodată că asigurarea socială „reprezintă dreptul oricărei persoane ca, în cazul în care intervine o situație ce nu îi mai permite

¹ A. Țiclea, L. Georgescu, *Dreptul securității sociale. Curs universitar*, ed. a X-a, Ed. Universul Juridic, București, 2024, p. 15.

² A. Athanasiu, A.-M. Vlăsceanu, *Dreptul securității sociale. Drepturile de asigurări sociale*, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 24.

³ Este de menționat totuși că, potrivit art. 36 alin. (3) și (4) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, interpretarea noțiunilor se realizează în sensul lor curent numai în cazul în care nu sunt definite legal și nu sunt consacrate în domeniul de activitate. Or, noțiunea de „asigurări sociale” constituie un termen juridic specializat, consacrat legal și detaliat în literatura de specialitate, astfel că sensul curent exprimat de dicționarul explicativ al limbii române prezintă relevanță exclusiv din punctul de vedere al semnificației uzuale a noțiunii, iar nu ca o definiție precisă din punct de vedere juridic.

asiguratului și familiei acestuia un trai decent, să aibă un venit de înlocuire a venitului pierdut⁴.

Elementele definitorii ale dreptului asigurărilor sociale sunt constituite de caracterul legal de drept public al reglementării, modul de organizare a acestuia prin sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, fundamentarea sistemului pe existența unui raport de asigurare semnificând corespondența drepturilor cu plata unor prestații sau contribuții și determinarea formelor de protecție pe care le include.

Sistemul de asigurări sociale face parte din conceptul mai larg de securitate socială⁵, care include totodată asigurările sociale de sănătate, asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale, asigurările pentru șomaj și sistemul național de asistență socială⁶.

Dreptul la asigurări sociale astfel cum este reglementat de art. 1 din Legea nr. 360/2023⁷ are în vedere vocația persoanelor asigurate în cadrul sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale de a beneficia de formele de asigurări sociale ce compun acest sistem, cele două elemente centrale ale prevederii legale vizând garantarea de către stat a dreptului la asigurări sociale, precum și organizarea exercitării acestui drept prin sistemul public de pensii *lato sensu*, care integrează atât sistemul public de pensii *stricto sensu*, cât și celelalte drepturi de asigurări sociale.

Dreptul la pensie este reglementat și constituțional ca o componentă a dreptului fundamental la un nivel de trai decent, conform art. 47 alin. (2) din Constituția României, alături de alte elemente de asigurări/securitate socială⁸, cum sunt concediul de maternitate plătit, asistența medicală în unitățile sanitare de stat, ajutorul de șomaj și alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege, toate acestea integrându-se în conceptul de protecție socială desprins din prevederile art. 47 alin. (1) din Constituție.

Protecția constituțională a drepturilor de asigurări sociale integrează însă și aspecte ținând de egalitatea în drepturi (art. 16 din Constituția României) și protecția dreptului de proprietate privată (art. 44 din Constituția României), reglementările privind sistemul public de pensii fiind deseori analizate în practica Curții Constituționale din perspectiva acestor drepturi fundamentale.

Sfera de protecție a drepturilor de asigurări sociale implică și analizarea drepturilor beneficiarilor din perspectiva art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția europeană a drepturilor omului, vizând apărarea dreptului de proprietate.

Cu toate că fiecare stat are prerogativa de a determina propriile sisteme de asigurări sociale, precum și nivelul beneficiilor pe care le acordă în cadrul acestora, în măsura în care drepturile recunoscute în favoarea unei persoane dau naștere unui drept sau unui interes patrimonial, acestea pot intra sub incidența art. 1 din Protocolul nr. 1 (în acest sens, cauzele *Stec și alții c. Regatului Unit*, *Sukhanov și Ilchenko c. Ucrainei*, *Kolesnyk și alții c. Ucrainei*, *Farkas c. Ucrainei*).

⁴ E. Vieru, *Dreptul securității sociale. Curs universitar*, Ed. Pro Universitaria, București, 2016.

⁵ A se vedea, în acest sens, A. Țiclea, L. Georgescu, *op. cit.*

⁶ Referitor la distincția dintre noțiunea de asigurări sociale și cea de asistență socială, prin sentința nr. 17 din 5 martie 2024, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind litigii de muncă și asigurări sociale, s-a reținut că „ceea ce distinge un beneficiu de asigurări sociale de unul de asistență socială este faptul că primul are la bază ideea de asigurare prin participarea anticipată a viitorilor beneficiari la fondurile de asigurări sociale, drepturile de asigurări sociale cuvenindu-se în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite, pe când drepturile ținând de sistemul de asistență socială sunt necontributive și au la bază conceptul de solidaritate socială, fiind destinate prevenirii, limitării sau înlăturării efectelor temporare ori permanente ale situațiilor care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a persoanei, familiei, grupurilor ori comunităților”.

⁷ Care a preluat într-o formă identică dispozițiile art. 1 din Legea nr. 263/2010.

⁸ Elemente de securitate socială se regăsesc și la art. 41 („Munca și protecția socială a muncii”) și art. 34 („Dreptul la ocrotirea sănătății”), însă acestea excedă conceptului de asigurări sociale de stat.

În jurisprudența CEDO s-a reținut, spre exemplu, că plata unei cotizații la un fond de pensii poate, în anumite împrejurări și pe baza dreptului intern, să dea naștere unui drept patrimonial (cauzele *Kjartan Ásmundsson c. Islandei*, *Apostolakis c. Greciei*).

De asemenea, s-a reținut aplicabilitatea art. 1 din Protocolul nr. 1 în situația dreptului la o alocație socială de urgență, prestație socială legată de plata cotizațiilor la casa de asigurări de șomaj, în măsura în care acest drept era prevăzut în legislația internă aplicabilă (cauza *Gaygusuz c. Austriei*).

Drepturile de asigurări sociale sunt corelate totodată și cu dreptul european⁹, în privința lucrătorilor migranți fiind aplicabile prevederile Regulamentului (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială și ale Regulamentului (CE) nr. 987/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004.

De asemenea, jurisprudența CJUE oferă multiple exemple de practică referitoare la protecția dreptului la pensie ca o componentă a protecției lucrătorilor.

Astfel, conceptul de drept al asigurărilor sociale cuprinde întreaga sferă a instituțiilor de drept menite să asigure protecția juridică a dreptului fundamental la pensie și alte forme de protecție socială, integrând atât izvoare juridice constituționale, legale și administrative, dar și pe cele internaționale derivând din dreptul european și Convenția europeană a drepturilor omului.

Jurisprudență relevantă:

În ceea ce privește aplicabilitatea art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția europeană a drepturilor omului în privința drepturilor de asigurări sociale, prin Decizia CEDO Belane Nagy vs. Ungaria (C. 53080/13 din 13.12.2016), Curtea a reținut că, în anumite cazuri, plata unor cotizații obligatorii, cum ar fi către o casă de pensii sau un sistem de asigurări sociale, poate crea un drept patrimonial protejat de art. 1 din Protocolul nr. 1, chiar dacă contribuabilul nu îndeplinește toate condițiile pentru a primi efectiv pensia sau o altă prestație. Acesta este cazul atunci când există o legătură directă între nivelul cotizațiilor și prestațiile acordate (a se vedea, în acest sens, și Stec și alții, decizie citată anterior, pct. 43).

Plata de cotizații la o casă de pensii poate, așadar, în anumite circumstanțe, să dea naștere unui drept patrimonial asupra unei părți a fondurilor acestuia, iar o modificare a dreptului la pensie în cadrul unui astfel de sistem poate, în principiu, să ridice o problemă în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1.

⁹ În acest sens, art. 34 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, vizând securitatea socială și asistența socială, prevede că: „(1) Uniunea recunoaște și respectă dreptul de acces la prestațiile de securitate socială și la serviciile sociale care acordă protecție în caz de maternitate, boală, accident de muncă, dependentă de alte persoane sau bătrânețe, precum și în caz de pierdere a locului de muncă, în conformitate cu normele stabilite de dreptul Uniunii și de legislațiile și practicile naționale. (2) Orice persoană care are reședința și se deplasează în mod legal în cadrul Uniunii are dreptul la prestații de securitate socială și la avantaje sociale, în conformitate cu dreptul Uniunii și cu legislațiile și practicile naționale. (3) Pentru a combate marginalizarea socială și sărăcia, Uniunea recunoaște și respectă dreptul la asistență socială și la asistență în ceea ce privește locuința, destinate să asigure o viață demnă tuturor celor care nu dispun de resurse suficiente, în conformitate cu normele stabilite de dreptul Uniunii și de legislațiile și practicile naționale”.